

מתיקות החפץ חיים

שו"ת בעניינים אקטואליים

"מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשונך מרע"

גליון מס' 13 | פרשת דברים | תש"פ

בס"ד

כלל ב' - לשון הרע באפי תלתא

ד. התיקון אצל סנדלר פלוני זה רק למראית העין

שאלה: ראובן מספר בפני ג' אנשים, על שמעון הסנדלר שאיננו עובד כמו שצריך, וכל נעל שחוזרת ממנו - לאחר כשבוע התיקון נעלם כלא היה [והוא אינו יודע דבר זה לאמיתו] - האם מותר לספר זאת הלאה, אף בעיר אחרת כשיש שיירות מצויות או לא. (מקור החיים - ס"ו, וכן באר מים חיים - ס"ק יד')

תשובה: הרי זה מותר - רק באותה העיר ששמע זאת, ואסור לספר זאת בעיר אחרת אף ששיירות מצויות

ה. אין איכות אין גימורים אין שירות - אצל שמעון השיפוצניק

שאלה: מר שמשנוביץ מספר בפני ג' אנשים, על שמעון השיפוצניק שאיננו עובד כמו שצריך, ואדרבה יש לו עבודה - שרק נראית יפה. אבל אין איכות, אין גימורים, ולאחר התשלום גם לא תמצא שירות [והוא אינו יודע דבר זה לאמיתו] - האם מותר לאחד מהשומעים לספר זאת הלאה, אף בעיר אחרת כשיש שיירות מצויות בין זו לזו או לא. (מקור החיים - ס"ו, וכן באר מים חיים - ס"ק יד')

תשובה: הרי זה מותר - רק באותה העיר ששמע זאת, ואסור לספר זאת בעיר אחרת אף ששיירות מצויות.

ו. הכובע מתעוות ודוהה לאחר התיקון

שאלה: ראובן מספר בפני ג' אנשים, על חנות כובעים שלאחר שהכובע נכנס לתיקון בתחילה הוא יראה טוב, אבל לאחר תקופה קצרה ביותר הכובע מתעוות ודוהה, ונהיה יותר גרוע ממה שהיה קודם התיקון [והוא אינו יודע דבר זה לאמיתו] - האם מותר לאחד השומעים לספר זאת הלאה, אף בעיר אחרת כשיש שיירות מצויות בין זו לזו או לא. (מקור החיים - ס"ו, וכן באר מים חיים - ס"ק יד')

תשובה: הרי זה מותר - רק באותה העיר ששמע זאת, ואסור לספר זאת בעיר אחרת אף ששיירות מצויות.

ז. מזלזלים בלקוחות לאחר שקנו נעלים

שאלה: ראובן שגר בקרית יערים סיפר בפני ג' אנשים, על חנות נעלים מסוימת שבעיר בני ברק, שאין להם שירות טוב ומזלזלים בלקוחות לאחר שכבר קנו, וכל מה שאכפת להם זה מלקוחות חדשים שעדיין לא קנו, והוא אינו יודע דבר זה לאמיתו. האם מותר לאחד מהשומעים לספר כן בבני

המשך סעיף ה'

א. יצא באמצע סדר ב' לאכול במסעדה

שאלה: ראובן מספר בחדר אוכל בישיבה כשיושבים לסעוד בפני ג' בחורים על שמעון, שיצא באמצע סדר ב' לאכול במסעדה, ואחד מג' הבחורים הוא חבר טוב מאוד של שמעון. האם מותר לאחד השומעים לספר זאת הלאה מדין היתר של 'אפי תלתא' [בפני שלושה] וכנזכר לעיל במקור החיים - ס"ג. או לא (מקור החיים - ס"ה)

תשובה: הרי זה אסור, ואין כאן את ההיתר של 'אפי תלתא' [בפני שלושה] כיון שבסיפור הדברים יש את אוהבו של המדובר, והוא ודאי לא ילך ויגנה את חברו הטוב, אלא ינצור את הדברים בלבו - ונמצא שיותר אין כאן שלושה שמספרים.

ב. ספק אם אוהבו

שאלת חכם: מבואר בחפץ חיים לענין היתרא ד'אפי תלתא', [בפני שלושה] שאם אחד מהשלושה הוא אוהבו או קרובו של המדובר הרי זה נחשב שאין כאן שלושה שמספרים, ואסור לאחד מהשומעים לספר כן הלאה. מה יהא הדין כאשר יש ספק אם אותו אחד הוא אוהבו עד שלא ילך ויספר כן הלאה, או דלמא שלא אוהבו כ"כ ויכול להיות שיספר זאת. האם יש כאן היתרא ד'אפי תלתא' [בפני שלושה] או לא (חשוב - הרי איסור זה מדאורייתא)

תשובה: הרי זה אסור, כיון דהוי ככל ספק איסור דאורייתא - דהולכים אנו בו לחומרא.

סעיף ו'

ג. הבגדים מתקלקלים זמן קצר לאחר התיקון

שאלה: ראובן מספר בפני ג' אנשים, על שמעון החייט שאיננו עובד כמו שצריך, ואדרבה מקלקל הבגדים [והוא אינו יודע דבר זה לאמיתו] - האם מותר לספר זאת הלאה, אף בעיר אחרת כשיש שיירות מצויות או לא. (מקור החיים - ס"ו, וכן באר מים חיים - ס"ק יד')

תשובה: הרי זה מותר - רק באותה העיר ששמע זאת, ואסור לספר זאת בעיר אחרת אף ששיירות מצויות.

ברק, כיון שסו"ס היה זאת ב'אפי תלתא' (בפני שלושה) או לא. [רמז: האם היתרא ד'אפי תלתא' - הוא אף במעיר לעיר או לא] (מקור החיים - ס"ז, וכן באר מים חיים - ס"ק יד')
תשובה: אסור לו לספר כן בבני ברק, דהרי זה מעיר לעיר שאין כאן היתרא ד'אפי תלתא'. (בפני שלושה)

ח. מוכר חליפות באיכות גרועה

שאלה: ראובן שגר בעיר קריית יערים מספר בפני ג' אנשים, על חנות חליפות ישנות מאוד, וממילא מקולקלים הם, נקרעים מהר, דוהים הרבה, והוא אינו יודע דבר זה לאמיתו. האם מותר לאחד מהשומעים לספר כן בקריית יערים, כיון שכאן זה נאמר ב'אפי תלתא' (בפני שלושה) או לא. [באר: האם דעת החפץ חיים, שטיקרה היתר שיהא שייכות לשומעים לסיפור המעשה, או שמספיק - בזה שכאן נאמר סיפור הדברים] (עיין באר מים חיים - ס"ק יד', וכן לעיל - ס"ק ד', בהערה)

תשובה: אעפ"כ הרי זה מותר, מדין היתרא ד'אפי תלתא' (בפני שלושה) כיון שסיפור הדברים היה כאן, בפני ג' אנשים שגרים כאן - והוי "מילתא דעבידא לאיגלווי". (דבר שעתיד להתגלות) ודעת החפץ חיים - שאין עיקר ההיתר משום שיהא שייכות השומעים לסיפור המעשה, אלא משום "מילתא דעבידא לאיגלווי".

ט. חנות פיצה שאין להם שירות טוב

שאלה: עיין מה דעת החפץ חיים, אם ראובן שגר בקריית יערים סיפר בפני ג' אנשים, על חנות פיצה שבעיר בני ברק שאין להם שירות טוב, וממילא גם האוכל כמו השירות, [והוא אינו יודע דבר זה לאמיתו] אבל מה שכן - כל הג' אנשים גרים בעיר בני ברק. האם יהיה מותר לאחד מהשומעים לספר זאת בעיר בני ברק, מדין היתרא ד'אפי תלתא' (בפני שלושה) כיון ששלושתם גרים שם, או דילמא שאסור, כיון שסיפור הדברים לא נאמר שם אלא בעיר אחרת. (באר מים חיים - ס"ק יד', עיין היטב בדוגמא שהביא החפץ חיים)

תשובה: הרי זה מותר לספר מדין היתרא ד'אפי תלתא' (בפני שלושה) בעיר בני ברק, והרי זה כאילו סיפור הדברים נאמר שם. ואם לא כך - אלא אתה רוצה לאסור, היה לו לחפץ חיים להביא דוגמא זו שאפ"ה זה אסור, והרי זה חידוש יותר.

י. עיר גדולה בזמנינו עם כל הטכנולוגיה שיש

שאלה מעשית: מבואר בחפץ חיים בסעיף ו', הגבלה בענין היתרא ד'אפי תלתא' [בפני שלושה] שכ"ז שמוותר - דווקא באותה העיר אבל לילך ולספר בעיר אחרת אסור. ויש לדון מה יהא הדין בעיר גדולה - האם יהא נחשב כמעיר לעיר ואסור או כאותה העיר ויהא מותר.

וכן תן דעתך - על עיר גדולה שבזמנינו עם כל הטכנולוגיה שיש, הרי העברת מידע ממקום למקום, אין זה משנה בין שכונה לשכונה - לבין קצה העיר לקצה העיר. [רמז: הרי כל היתר הוא משום "דהוי מילתא דעבידא לאיגלווי" (דבר שעתיד להתגלות) ויש לחשבן זאת לפי סיבה זו]

תשובה: בעיר גדולה כתב החפץ חיים (בסוף ס"ק יד') שדינה כמו מעיר לעיר, והרי זה אסור לספר.

ולענין היום בזמנינו עם כל ההתפתחות הטכנולוגית - הרי זה תלוי כל דבר לגופו, לפי עצמותו ועניינו אצל הבריות, דאז גם בעיר גדולה או מעיר לעיר יהא מותר. (חלקת בנימין - אות נה')

יא. גזלן שהשתלט על הבית בכח

שאלה: ראובן מספר בפני ג' אנשים על שמעון שהוא גזלן, ובבית שהוא גר בו עכשיו אין זה שלו, אלא השתלט עליו בכח ולקחו לעצמו כאשר המת הוריש את זה לטובת בית הכנסת, [והיה זה מצוי לפני כ-60 שנה - לאחר קום המדינה] ולאחר זמן הרבה ניכס זאת לעצמו. האם יהיה מותר לספר כן אף בעיר אחרת או לא. (באר מים חיים - ס"ק יד', ד"ה ומה שמשמע)

תשובה: הרי זה מותר, משום "עוצמת הסיפור" שמרעיש אוזני הבריות, ואף מעיר לעיר - מותר לספר.

יב. עבר עבירות חמורות ביותר

שאלה: לוי מספר בפני ג' אנשים, על יהודה שעבר עבירה חמורה עם אשת איש, וכדומה מהעוונות הגדולים. האם יהיה מותר לספר כן, אף בעיר אחרת או לא. (באר מים חיים - ס"ק יד', ד"ה ומה שמשמע)

תשובה: הרי זה מותר, משום "עוצמת הסיפור" שמרעיש אוזני הבריות, ואף מעיר לעיר - מותר לספר.

יג. ראש ישיבה שלא דיווח לרשות המיסים

שאלת חכם: ראובן מספר בפני ג' אנשים, על אחד מראשי הישיבה המפורסמים בארץ שהעלים מיסים מהמדינה. האם מותר לספר זאת אף מעיר לעיר או לא. [ביאור: דהרי העבירה לכשעצמה - לא נחשב מהעוונות הגדולים שמרעיש אוזני הבריות, ורק משום שדבר זה מתייחס לגברא - שהוא מראשי ישיבה זה מרעיש אוזני הבריות]

תשובה: נראה שזה מותר, כיון שסו"ס זה מרעיש אוזני הבריות, ולא איכפת לן מחמת מה הגענו למצב הזה. (כן משמע מבאר מים חיים - ס"ק יד', דהעיקר שזה מרעיש אוזני הבריות)

יד. לא מתייחס לאנשים לאחר שעלה לגדולה

שאלת חכם: ראובן מספר בפני ג' אנשים, על אחד מחברי הכנסת או שר בממשלה שמעלים מיסים מהמדינה, או הממונה ליחסי ציבור שלא מתייחס כמו שצריך לאנשים שפונים אליו, לאחר שעלה לגדולה כה גדולה. האם מותר לספר זאת אף מעיר לעיר או לא. [ביאור: דהרי העבירה לכשעצמה - לא נחשב מהעוונות הגדולים שמרעיש אוזני הבריות, ורק משום שדבר זה מתייחס לגברא - שהוא מראשי ישיבה זה מרעיש אוזני הבריות]

תשובה: נראה שזה מותר, כיון שסו"ס זה מרעיש אוזני הבריות, ולא איכפת לן מחמת מה הגענו למצב הזה. (כן משמע מבאר מים חיים - ס"ק יד', דהעיקר שזה מרעיש אוזני הבריות)

אהרונ / הארץ וההלטרופול ארשימג הגפולה:

Shemesh648@gmail.com

אגרומוג: בנק הפולאים (12) סניף 766 א-1 79181

לעילוי נשמת

הרב אברהם בן שמחה זצוק"ל
הרב יעקב בן צבי יהודה זצוק"ל

